

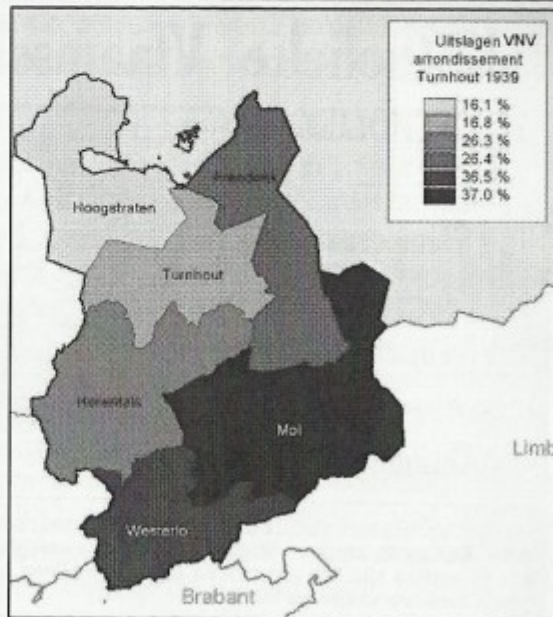
Verslag van de lezing door prof. dr. Bruno De Wever Het VNV in de Kempen in de jaren 1930 en in de Tweede Wereldoorlog

Voor een afgeladen volle zolder van het Taxandriamuseum gaf prof. Bruno De Wever, verbonden aan de vakgroep geschiedenis van de Universiteit Gent, op woensdag 12 december een spreekbeurt over het Vlaams nationalisme in de Kempen tussen 1920 en 1945.

Hij begon met een overzicht van de literatuur die hij gebruikt had.¹

In de jaren '30 haalde het VNV bij de parlamentsverkiezingen van 1936 en 1939 in het arrondissement Turnhout hoge percentages, maar toch bleken er regionaal duidelijke verschillen: in Turnhout en Hoogstraten het laagste percentage; in Arendonk en Herentals al meer en in Westerlo en Mol het meeste (tot 37%). Hiermee scoorde het VNV in de Kempen uitstekend: enkel in Ieper, Veurne en Limburg werden dezelfde cijfers

¹ O.a.: Bruno De Wever. *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde: het VNV 1933-1945*. Tielt, 2001 en de artikels van Gui Van Gorp in *Turnhout groei van een stad* en het jaarboek van Taxandria.

gehaald. De verklarende factor bij uitstek was de populariteit van Mollenaar en oud-strijder Thomas Debacker en zijn spreekbuis, het weekblad *De Nieuwe Kempen*. Hij was al voor de oorlog actief in de katholieke partij, maar werd in 1921 niet gekozen wegens een te lage plaats op de lijst. Hij was echter ook Vlaamsgezind en antimilitarist, het perfecte profiel

voor een politicus van de in 1919 ontstane Vlaams-nationale Frontpartij met kopstukken als Staf de Clercq en Joris Van Severen. In 1925 startte Debacker met zijn eigen Katholieke Vlaamse Volkspartij, die nauw aanleunde bij de Frontpartij. Op vele plaatsen in Vlaanderen ontstonden trouwens Vlaams-nationale partijtjes.

Verkiezingsuitslagen VNV
arrondissement Turnhout 1936-1939
(uitslagen voor de Kamer)

	1936	1939
Kanton Hoogstraten	14,0	16,1
Kanton Turnhout	18,2	16,8
Kanton Herentals	23,9	26,3
Kanton Arendonk	26,3	26,4
Kanton Westerlo	32,4	36,5
Kanton Mol	34,3	37,0

Katholieke Vlaamsche Volkspartij.

KATHOLIEK.

Democraat.

Vlaamschgezind.

Antimilitarist.

Thomas De Backer.

Kempenaars,

Stemt voor Nummer 5

Thomas De Backer, Oudwrijer, Oud-Strijder, te MOLL.

Gustaaf Waterschoot, Schepen, te OUD-TURNHOUT.

August Michiels, Landbouwer, te HERENTHALS.

Jozef Hoes, Hachtler, Oud-Strijder, te VEERLE.

De lijst Verachtert strijdt niet tegen socialisten, zeker niet tegen liberalen, maar tegen **ONS ALLEEN**, omdat wij als volksjongens eerlijk, katholiek, democraat en Vlaamschgezind willen zijn. Zij gebruiken tegen ons alleen **leugen en laster**, want zij hebben **geen andere wapens** tegen ons.

In 1919 haalde de Frontpartij 5,2% in Vlaanderen, in de Kempen 8,3%. In 1921 was dat 7%. Het geloof was een moeilijke aangelegenheid en zeker de verhouding met de katholieke partij. Haar voorman, Frans Van Cauwelaert, streefde naar taalkundige gelijkberechtiging in rechten en feiten, met behoud van de Belgische eenheid, maar de taalkundige gelijkheid kwam er niet. Het uitstel van de vernederlandsing van de Gentse universiteit illustreert dit. Het was een ware tijdbom onder België en zorgde in Vlaanderen voor een radicalisering. Dit leidde in 1929 tot de verkiezing van August Borms tot parlementslid, hoewel Borms in de gevangenis van Leuven zat. Die fameuze 'Bormsverkiezing' zorgde voor opschudding in heel het land. In 1929 haalde de KVV 25,3% en was de verkozen Debacker met 1.642 voorkeurstemmen zelfs de populairste politicus van alle Vlaams-nationalisten. Turnhoutenaar Jan Van Mierlo (foto links) werd provinciaal senator, maar had een gematigd politiek profiel.

Maar vanaf 1929 geraakten de Vlaams-nationalisten ideologisch meer en meer verdeeld. Figuren als Ward Hermans (foto links) en Joris Van Severen geloofden niet meer in de democratische weg om de Vlaamse onafhankelijkheid te realiseren. Vooral Van Severen symboliseerde deze evolutie: met zijn Verdinaso streefde hij vanaf 1931 naar een Dietse volksstaat. René Dillen was de leider van de Turnhoutse afdeling. Na de nederlaag bij de

parlementsverkiezingen van 1932, startten onder leiding van Staf De Clercq besprekingen om te komen tot een eenheidspartij, het VNV. Deze partij startte einde 1932 en kleefde de uitgesproken rechtse, autoritaire ideologie van De Nieuwe Orde aan. Het sloeg aan, want vele lokale partijtjes sloten zich erbij aan.

De KVV en Debacker speelden hierbij een aanzienlijke rol. Van Mierlo trok zich, nadat hij niet herkozen was, terug uit de partij en werd een brugfiguur met de katholieke partij. Debacker volgde in zijn houding tegenover het VNV een ware zigzagkoers.

Enkele citaten uit *De Nieuwe Kempen*:

26 augustus 1933 over de 'West-Vlaamse' voorstellen voor een Vlaams-nationalistische eenheidspartij: *"Op de keper beschouwd is het bestreden ontwerp in zijn grote trekken niets anders dan een schier niet gewijzigde kopie van Van Severens Dinaso, dat zelf maar een postiche is van het fascisme en het Hitlerianisme."*

14 oktober 1933 n.a.v. het verschijnen van de stichtingsproclamatie VNV: *'Nieuw in wezen, nieuw naar de geest' 'Staf De Clercq, we hebben uw ordewoord ontvangen! Hier in de Kempen staan we paraat.'* Alois Verwaest

7 & 14 april 1934: *'Nee kameraden! Het Vlaams-nationalisme 'moet terug naar het gebroken geweer' 'Het kan of mag niet zijn dat wij in Vlaanderen, enige Beweging zouden aankleven waarbij geen minimum van volkscontrole zou gewaardborgd blijven.'*

Thomas Debacker

december 1934

'Inschakeling van het arrondissement Turnhout in het VNV'

9 november 1935

'Toch fascisme?' 'De wordingsgeschiedenis van het VNV is een bestendig remmen geweest vanwege dezen onder de leiders die nog gezond verstand hielden en zin voor werkelijkheid en mogelijkheden, tegenover bokkensprongen en na-aperijen.' Thomas Debacker

Pas in december 1934 kwam hij tot een inschakeling in het VNV, maar in 1935 lag hij er al mee op ramkoers. Ook de samenwerking met enfant terrible Ward Hermans, politicus in het arrondissement Mechelen, verliep erg moeizaam.

In 1936 waren de Vlaams-nationalisten samen met Rex de grote winnaar van de verkiezingen: de KVV haalde 25,8%, het VNV 16 zetels, de Frontpartij werd weggestemd.

De gematigde Vlaams-nationalisten vormden geen front, integendeel: ze lieten zich opzij zetten door radicale elementen als propagandaleider Reimond Tollenaere (*foto links*). Het VNV evolueerde in duidelijk fascistische richting. Staf De Clercq had al voor de oorlog zeer nauwe banden met de *Abwehr*. In 1939 haalde de KVV, nu volop als deel van het VNV, 27,5% en het VNV haalde nog een zetel meer dan in 1936.

Tijdens de oorlog is er geen specifiek Kempens verhaal meer te vertellen. Het VNV liet zich volop inschakelen in de politiek van de bezetter. Ook werden VNV'ers op alle niveaus benoemd op posten in de administratie. Debacker bijvoorbeeld werd burgemeester van Mol. In 1944 waren de helft van de burgemeesters VNV-ers. Maar concurrerende verenigingen als DeVlag en SS waren fanatieker in hun collaboratie.

Het einde van de oorlog en de repressie maakten een einde aan het VNV en aan de Vlaams-nationale partijvorming. De Volksunie, het Vlaams Belang en de N-VA zouden later echter weer hoog scoren bij de verkiezingen.

*Sam Van Clemen en
Jef Abbeel*